

Inleiding

Dit handboek biedt ondersteuning bij de uitvoering van het geprotocolleerde behandelprogramma *Preventieve Interventie voor Pleeg- en Adoptieouders bij jonge kinderen met een problematische gehechtheid* – ‘Nieuwe ouder-kind relaties’. Je vindt hier alles wat je moet weten om de PIPA goed te kunnen uitvoeren. Het boek bevat zowel de achtergronden van het programma, als de stappen die je moet zetten om het protocol uit te voeren.

Het gaat om een preventieve interventie om jonge kinderen die in pleegzorg of adoptiezorg worden geplaatst, te helpen zich succesvol en veilig te nestelen.

Pleeg- en adoptieouders kennen hun nieuwe pleeg- of adoptiekind niet. Er is geen gemeenschappelijke geschiedenis en er is een kwetsbare beginnende relatie, die gebaseerd is op de relaties die het jonge kind eerder heeft gehad. Daarbij komt dat jonge en zeer jonge pleeg- of adoptiekinderen niet de verbale mogelijkheden hebben om duidelijk te maken wat hun behoeften zijn. Wetenschappelijk onderzoek (o.a. Dozier et al, 2006) laat zien dat een aanzienlijk deel van deze groep jonge kinderen na plaatsing in pleegzorg een vermijdende adaptatie aanneemt.

Voor pleeg- en adoptieouders kan dit een verwarrende situatie zijn. Zij kunnen gemakkelijk denken dat de aanpassing redelijk verloopt, terwijl het jonge kind onderliggend veel moeite heeft met het *life event* dat plaatsing in een pleeggezin is.

Veel plaatsingen stoppen om allerlei redenen voortijdig. Soms vanwege de stress die de plaatsing van een pleeg- of adoptiekind met zich meebrengt. Uit onderzoek blijkt dat er sterke verbanden bestaan tussen het aantal plaatsingen dat het kind heeft meegemaakt en het vóórkomen van hechtingsstoornissen, de ernst van de gedragsproblemen en het voortijdig beëindigen van het huidige pleeggezinverblijf (Strijker & Knorth, 2009). Het pleeg- of adoptiekind zelf is gestrest en kan gedragsproblemen ontwikkelen. De pleeg- en adoptieouders zelf zijn ook gestrest door de omgang met het pleeg- of adoptiekind met gedragsproblemen. Het maakt het gezinsleven niet gemakkelijker, en vaak ook minder plezierig. Pleeg- of adoptiekinderen kunnen door hun voorgeschiedenis ongewild vaardig zijn in het uitzetten van een dwaalspoor.

De interventie richt zich op het verlenen van betekenis aan zichtbaar en daarmee observeerbaar gedrag tussen pleeg- of adoptieouders en hun pleeg- of adoptiekind. Zo is de beginnende relatie tussen verzorger en kind positief te beïnvloeden.

Het is belangrijk dat verzorgers het gedrag van het kind gaan herkennen en dat ze de onderliggende ‘vraag’ naar veiligheid leren verstaan. Werkzame factoren in het protocol zijn het gebruik van verklarende tekeningen, de oefeningen van de aandacht, de psycho-educatie, het gebruik van videoreflectie en het werken met huiswerkopdrachten.

Om het begrip voor het gedrag van het kind te verdiepen wordt gebruikgemaakt van *tekeningen* die mogelijke vormen van interactie visualiseren. Deze tekeningen zijn ontwikkeld op basis van de hechtingstheorie en de ‘Circle of Security’ (Cooper, Hoffman, Powell & Marvin, 2005). Het gebruik van de tekeningen over de verschillende vormen van hechtingsgedrag van het kind, helpt de verzorger om ook subtiele signalen van onveiligheid in het kind te herkennen. Door de *oefeningen van de aandacht* te doen, leert de verzorger zich te ontspannen. Hij of zij leert de tijd te nemen voor het leren kennen van het kind en voor het opbouwen van de relatie met het kind. Verzorgers worden gestimuleerd rust te vinden in zichzelf, om vervolgens open en aandachtig de interactie met het kind aan te gaan.

De eerdergenoemde risico’s voor het slagen van een plaatsing worden besproken door middel van *psycho-educatie*. De handleiding benadrukt het belang van relatie-opbouw: het kind heeft meer nodig dan alleen een goede verzorging en opvoeding. Besproken wordt wat dit voor pleeg- of adoptieouders kan betekenen. Met de *leesopdrachten* van hoofdstukken uit het boek *Er zijn voor je kind* (Brok & De Zeeuw, 2008) worden verzorgers gestimuleerd een verdiepingsslag te maken in wat belangrijke voorwaarden zijn om tot een veilige relatie te kunnen komen.

Tijdens de interventie wordt ook gebruikgemaakt van *videoreflectie*. Dit is een vorm van videofeedback, gericht op het stimuleren van de reflectieve mogelijkheden van de verzorger. De meeste videofeedback-interventies richten zich op het verbeteren van de *interactie* tussen de opvoeder en het kind. PIPA richt zich primair op de *beleving* van de interactie door de verzorger. Focus hierbij is de wijze waarop de pleegouder de interactie met het kind aangaat, waarbij aandacht is voor de eigen beleving, gedachten en preoccupaties die deze interactie kunnen beïnvloeden of verstoren.

Daarnaast is er aandacht voor de emotionele staat van het kind. De premisse is dat verzorgers deze emotionele staat van het kind beter kunnen begrijpen en er ook beter op kunnen inspelen als ze niet gehinderd worden door eigen gedachten, gevoelens of preoccupaties (Biringen, Robinson & Emde, 1998; Biringen, 2004).

De interventie is inmiddels wetenschappelijk onderbouwd effectief gebleken in de pleegzorg. De PIPA is opgezet voor pleeg- en adoptieouders met als doel om de relatie met hun pleeg- of adoptiekinderen in de leeftijd van nul tot vier jaar te verbeteren, zodat onveilig gehechtheidsgedrag wordt voorkomen. In de praktijk wordt de PIPA ingezet bij een grotere leeftijdsgroep, van circa nul tot en met elf jaar. De interventie is ook bij deze groep prima bruikbaar.

De elementen eruit zijn ook toepasbaar in andere situaties waarbij sprake is van het ontwikkelen van een nieuwe relatie tussen een jong kind en zijn of haar verzorger. Te denken valt aan stiefouder-stiefkindrelaties of kinderen die in een behandelgroep binnen de jeugdzorg worden geplaatst.

Naast het handboek is er ook een werkboek voor ouders, *Nieuwe ouder-kindrelaties – werkboek voor ouders*. De interventie kan worden uitgevoerd door onder andere pleegzorgwerkers, hulpverleners in de adoptiezorg (bij voorkeur in samenwerking met een gedragswetenschapper), psychologen in de basis-ggz en gz-psychologen.

We adviseren deel te nemen aan de door ons ontwikkelde verdiepingscursussen, die gericht zijn op het toepassen van de interventie met voldoende kwaliteit.

Marilene de Zeeuw

Carla Brok

Hans van Andel

<http://www.springer.com/978-90-368-0756-2>

Handboek preventieve interventie voor pleeg- en
adoptieouders bij jonge kinderen met een
problematische gehechtheid

Nieuwe ouder-kindrelaties

de Zeeuw, M.N.; Brok, C.; van Andel, H.

2015, XII, 107 p. 65 illus. With online files/update.,

Softcover

ISBN: 978-90-368-0756-2